

Универзитет у Београду
Студентски трг 1
Београд

9.3.2021.

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ВЕЋУ ЗА СТУДИЈЕ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТУ

Предмет: Извештај комисије о оцени докторског рада докторанда Александре П. Стевановић.

Одлуком Већа за Студије при Универзитету на седници одржаној 8.3.2021. именовани смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације Александре П. Стевановић под насловом „Хеуристика *Речника технологије* и југословенска криза 1979–1982. у контексту успона постмодерне културе”.

На основу прегледане дисертације Комисија подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ
О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Основни подаци о кандидату и дисертацији

1. Биографија

Кандидаткиња Александра П. Стевановић рођена је 1990. у Сурдулици. Запослена је као истраживач–приправник на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу. Основне и мастер академске студије завршила је на истом факултету, смер Енглески језик и књижевност. Одбранила је мастер рад на тему „Потрага за идентитетом у *Нуклеарној трилогији* Б. Вонгара”.

Учествовала је од 2018. до 2020. као истраживач на пројекту „Друштвене кризе и савремена српска књижевност и култура: национални, регионални, европски, глобални оквир” (178018) Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Била је од 2016. до 2019. ангажована као истраживач и на међународном пројекту „Science and Orthodoxy around the World” у оквиру National Hellenic Research Foundation, Athens. Истраживач је од 2017. до данас и на пројекту „Српско-индијске везе у култури кроз историју” Матице српске.

Учествовала је 2016. у радионици „Research Genealogies and Material Practices” у оквиру пројекта COST Action IS1307 New Materialism у галерији Тејт Модерн у Лондону и била укључена у писање алманаха пројекта. Од јула 2017. до јануара 2018. обавила је стручно усавршавање у Индији као гостујући истраживач и предавач на Универзитету Мадрас у Ченају, где је у децембру 2017. учествовала у организацији међународне

научне конференције „Religion, Technology and Cultural Identity: An Exploration from Multi-Polar Perspective” и била члан Научног одбора. Била је учесник и секретар Организационог одбора међународног научног округлог стола „Религија и технологија: Речник технологије као студија случаја” одржаног у Ректорату Универзитета у Београду 25. маја 2018.

Учествовала је на више научних конференција у земљи и иностранству. Објавила је петнаест научних радова и била коуредник тематског зборника *Orthodoxy and Artificial Intelligence* (National Hellenic Research Foundation, Athens 2019) истакнутог међународног значаја. Направила је базу података *Science and Orthodox Christianity: Science and Orthodoxy in Serbia 1986–2019*. Коаутор је изложбе с каталогом уз научну рецензију „Херметика Речника технологије и застарела модерност утопије Југославије: ка по-етици правилног хептадекагона као образовног стандарда” (Београд, 2018). С енглеског је превела дела „Хајка на човека” Б. Вонгара (Јасен, 2017) и „Записи о Индији” кнеза Божидара Карађорђевића (Матица српска и Задужбина Краља Петра I, 2018).

Предавања по позиву држала је на Универзитету Мадрас у Ченају, Националном институту за технологију у Тирупатију, Банарас Хинду Универзитету у Варанасију, Универзитету у Пондишерију, Институту за теологију Универзитета Баламанд у Либану, Филолошком факултету Универзитета у Београду. Држала је и јавна предавања у Матици српској, Коларчевој задужбини, Музеју науке и технике, Дечјем културном центру, као и у Чикагу и Вашингтону. У децембру 2018. посетила је лабораторију Волошчак (Woloschak Laboratory, Feinberg School of Medicine at Northwestern University) у Чикагу и упознала се са њеним радом и примењеном технологијом.

Члан је Матице српске и Међународног центра за православне студије. Области интересовања су историја науке, филозофија технологије, културна антропологија, теорија културе, индологија.

Извод из библиографије:

1. Paunesku; **Stevanovic**; Popovic; Woloschak 2020: Т. Paunesku, А. Stevanovic, Ј. Popovic, G. E. Woloschak, Effects of Low Dose and Low Dose Rate Low Linear Energy Transfer Radiation on Animals – Review of Recent Studies Relevant for Carcinogenesis, Taylor & Francis: *International Journal of Radiation Biology* (DOI 10.1080/09553002.2020.1859155). M22.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09553002.2020.1859155>
2. Петровић; **Стевановић** 2020: Петровић А., Стевановић А., Апокалипса огледала, Ур. Марија Лојаница, Драган Бошковић, *Doomsday I, Седми печат*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет. 2020. 31–45. M14.
3. **Stevanovic**; Sachdanandam 2020: А. Р. Stevanovic; В. Т. Sachdanandam, Travesty of a Brand, From sugu to sugu, у: Д. Бошковић, М. Ковачевић, Н. Бубања (ур.), Брендови јела и пића: књижевност, језик, уметност и култура, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 241–252. M14.
4. **Стевановић** 2020: А. П. Стевановић, Велики парадокс малог: Језгро сличности у поимању метафора и алегорија Михаила Петровића Аласа, у: Драган Бошковић; Часлав Николић (ур.), *Тако мале ствари: интимно у књижевности и култури*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 399–407. M14.
5. Петровић; **Стевановић** 2020: А. Петровић; А. П. Стевановић, Путопис слободног духа, Записи о Индији кнеза Божидара Карађорђевића, *Зборник Матице српске за књижевност и језик*, књ. 68, свеска 1, 75–90. M24.

6. **Стевановић**; Петровић 2019: А. П. Стевановић, А. Ж. Петровић, Деколонизација слике Индије: путописна проза Божидара Карађорђевића, *Serbian Studies Research*, год. 10, бр. 1, Нови Сад: Научно удружење за развој српских студија, 137–150. М52.
7. **Стевановић** 2019: А. П. Стевановић, На крају Агбоблашија: Да ли технологија умире? у: Драган Бошковић (ур.), *Гробља: књижевно-културна материјализација смрти*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 69–84. М14.
8. **Стевановић** 2019: А. П. Стевановић, Привид зачећа: Технологија живота у роману *Валг* Б. Вонгара, у: Драган Бошковић; Часлав Николић (ур.), *Бебе*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 239–251. М14.
9. **Стевановић** 2019: А. П. Стевановић, Монотеизам технологије и полифонија језика: О Вавилонској кули дигиталних сигнала и жртвовању језика, Крагујевац: *Наслеђе: часопис за књижевност, језик, уметност и културу*, бр. 42, 21–32. М24.
10. Петровић; **Стевановић** 2018: А. Петровић; А. П. Стевановић, *О светлости без жига*. Записи о Индији кнеза Божидара Карађорђевића, у: Драган Бошковић (ур.), *Брендови у књижевности, култури и уметности*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 215–231. М14.
11. **Стевановић** 2018: А. П. Стевановић, Теологија Речника технологије, Ниш: *Црквене студије*, бр. 15, 407–418. М24.

Уређивање зборника од истакнутог међународног значаја:

- Aleksandar Petrovic; Aleksandra Stevanovic (Eds.), *Orthodoxy and Artificial Intelligence*, National Hellenic Research Foundation, Athens, Greece, 2019.

Ауторска изложба с каталогом уз научну рецензију:

- Стевановић, А. et al. *Херметика Речника технологије и застарела модерност утопије Југославије*. Београд: Центар за музеологију и херитологију Филозофског факултета у Београду, 2018.

Критичка библиографија:

- Aleksandra Stevanovic, *Data Space Science and Orthodox Christianity: Science and Orthodoxy in Serbia 1986–2019*; пројекат *Science and Orthodoxy around the World* (2016–2019), National Hellenic Research Foundation, Templeton Inc. <http://project-sow.org/data_space> Критичка библиографија текстова и књига о односу науке и религије с коментарима на енглеском језику (360 одредница).

2. Кратак приказ докторског рада

Докторска дисертација „Хеуристика *Речника технологије* и југословенска криза 1979–1982. у контексту успона постмодерне културе” кандидаткиње Александре П. Стевановић написана је на 589 страна формата А4.

Истраживање почива на теоријском и експерименталном раду. Опсежни теоријски део чини језгро дисертације и почива на истраживању архивске, медијске и друге грађе, као и разматрању релевантних дела из историје и филозофије науке и технологије. Поред уводног сажетка на српском и енглеском језику, информација о менторима и члановима комисије, речи захвалности и садржаја дисертација садржи дванаест поглавља. Овде ћемо набројати њихове наслове: Увод, Формулација проблема и предмет истраживања, Херменеутика *Речника технологије*, Дух и контекст времена, Историја *Видика*, Херменеутика после *Анализе*, Херитологија и значења *Речника*,

Лингвистичко читање, Мисао о технологије, Хенологија *Речника технологије*, Теологија технологије, Завршно разматрање: изгледи будућности и Закључак. Свако поглавље подељено је на потпоглавља ужих тематских целина.

У експерименталном делу изложени су резултати испитивања савремене академске рецепције *Речника технологије* у летњем семестру 2017. на којима је докторанд учествовао у оквиру курсева на предметима Херитолошке технологије, Конзервација и музеализација, Технологија заборав и Методика наставе на Катедри за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду. Резултати ових курсева посвећених *Речнику технологије* резимирани су у две једносатне емисије „Трезор” Радио Телевизије Србије, снимљене на Филозофском факултету и премијерно приказане 2018. године. Рад на *Речнику технологије* у оквиру докторског истраживања представљен је у јануару 2018. на двонедељној изложби „Херметика *Речника технологије* и застарела модерност утопије Југославије: ка по-етици правилног хептадекагона као образовног стандарда” у оквиру које је одржано седам трибина посвећених различитим историјским, филозофским, антрополошким, лингвистичким, политиколошким и музеолошким аспектима значења *Речника технологије*.

У оквиру пројекта „Science and Orthodoxy around the World” докторанд је реализовао мултимодалну мрежу контекстуалног тумачења *Речника технологије* у оквиру општег односа науке и теологије да би се јасније сагледала његова епистемолошка разуђеност. База података од 360 одредница на енглеском језику међу којима се налази *Речник технологије* и радови посвећени његовом разматрању доступна је у оквиру глобалне отворене базе података о односу науке и религије: <http://project-sow.org/data_space>.

Предавања о *Речнику технологије* докторанд је одржао на Универзитету Мадрас у Ченају, Националном институту за технологију у Тирупатију, Универзитету у Пондишерију, Институту за теологију Универзитета Баламанд у Либану, Филолошком факултету Универзитета у Београду, као и у Чикагу и Вашингтону.

Као један од резултата истраживања снимљен је документарни филм „Три Логоса” премијерно приказан у новембру 2018. у Националној хеленској фондацији за истраживања у Атини. Национална премијера филма одржана је 22. јануара 2019. у Српској академији наука и уметности.

На крају докторске дисертације налазе се литература и извори подељени на изворно дело, архивске и медијске изворе, примарну, секундарну и општу литературу, докторске дисертације, интернет стране и филмска дела, с укупно 450 референтних јединица. Дисертација садржи 9 слика и 543 коментара и појашњења у облику напомена. Приложена је и кратка биографија аутора, изјава о ауторству, изјава о истоветности штапане и електронске верзије, као и изјава о коришћењу. Дисертација је урађена према упутствима Универзитета у Београду.

3. Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације је мултидисциплинарно тумачење и разумевање *Речника технологије* објављеног 1981, у првој години раздобља посттитоизма у Југославији, а забрањеног наредне 1982. године. Дисертација испитује начине на које *Речник* тумачи технологију као друштвену појаву и одређује њен утицај на језик, филозофију, уметност, науку и теологију. Дисертација је резултат петогодишњег рада докторанда на мултидисциплинарном истраживању транскulturне рецепције до сада недовољно истраженог *Речника технологије* у контексту његовог хеуристичког потенцијала. Циљ дисертације је да се кроз оптику *Речника технологије* сагледају битна питања друштвене

историје и технолошког развоја у контексту успона постмодерне културе краја XX и почетка XXI века.

4. Хипотеза истраживања

Кандидаткиња полази од хипотезе да је *Речник технологије*, проскрибован по објављивању и готово непознат до 2014, битан за разумевање контекста југословенске кризе у периоду 1979–1982, успона постмодерне културе и технологије као битног покретача друштвене динамике. Дисертација поставља хипотезу да преломни историјски тренуци захтевају нови речник који наговештава и прати промене социјалне и епистемолошке парадигме. У том смислу *Речник технологије* сагледава се као покушај делотворног читања смисла и друштвеног досега технологије у промењеном постмодерном контексту. Увидом у докторску дисертацију, Комисија је утврдила да су ова истраживања и рад потврдили почетну хипотезу.

5. Кратак опис садржаја докторске дисертације

Докторска дисертација „Хеуристика *Речника технологије* и југословенска криза 1979–1982. у контексту успона постмодерне културе” поред уводног сажетка на српском и енглеском језику, структурно је подељена на следећа поглавља: Увод, Формулација проблема и предмет истраживања, Херменеутика *Речника технологије*, Дух и контекст времена, Историја *Видика*, Херменеутика после *Анализе*, Херитологија и значења *Речника*, Лингвистичко читање, Мисао о технологије, Хенологија *Речника технологије*, Теологија технологије, Завршно разматрање: изгледи будућности и Закључак. На крају дисертације наведени су литература и извори.

Кандидаткиња је у *Уводу* представила тему докторског рада и поставила теоријске оквири истраживања које доследно прати кроз цео рад. Такође, у уводном делу, представљен је контекст истраживања, проблем је методолошки формулисан и одређени су његови мултидисциплинарни оквири, задаци и циљеви. Указано је на антиципаторски и универзални карактер *Речника технологије*, као и недовољну истраженост ове теме.

У поглављу 2. *Формулација проблема и предмет истраживања* кандидаткиња је представила петогодишње истраживање о овој теми у земљи и иностранству и постигнуте научне резултате на којима се завршни рад заснива. Указано је да се тема рада налази на размеђу научних дисциплина које тумаче *Речник технологије* из својих посебних перспектива. Због тога ово мултидисциплинарно и компаративно истраживање укршта више области и дисциплина, као и дијахронијски и синхронијски поглед на ову тему, кроз сагледавања историјских, друштвених и идеолошких услова настанка *Речника* и данас релевантних значења овог списка. У том смислу, *Речник технологије* испитиван је у више различитих академских средина у Србији, САД, Грчкој, Либану и Индији. Рецепција академских заједница била је од великог значаја за схватање овог врло специфичног артефакта који речничком културом, спајањем писама, синонимном споном међу одредницама, одсуством аутора, писањем руком и уметничком калиграфијом, на самосвојан начин приступа антрополошком разумевању технологије. Стање истраживања је прегледно и јасно написано. Образложење за научну оправданост дисертације такође испуњава све услове докторског рада.

У 3. поглављу под називом *Херменеутика Речника технологије* представљена су два битна читања *Речника технологије*. Прво читање је означено као *филозофско* јер редакција филозофског часописа *Тхеориа* представља први одзив на *Речник технологије* када му посвећује један тематски део и сагледава на који начин би се ово дело могло тумачити. Друго читање почиње да рехабилитује садржај *Речника технологије* и после деценија заборава покреће низ теоријских испитивања овог дела. Геополитиколог Зоран Петровић Пироћанац *Речнику технологије* 2009. посвећује једно поглавље у докторској дисертацији *Anatomie d'une auto-dégradation. La Serbie et l'ascension de Slobodan Milosevic (1982–1992)* одбрањеној у Школи високих студија друштвених наука у Паризу (*École des hautes études en sciences sociales*). Ово читање *Речника* кључно је за даља разматрања јер *Речник* ставља у контекст друштвене анализе технологије.

У наредном 4. поглављу *Дух и контекст времена* које представља оквир истраживања јер објашњава период у коме се *Речник технологије* појавио, приказани су друштвено-историјски услови. Овај део испитује култ личности Јосипа Броза Тита, његову владавину у другој Југославији и прве године раног посттитоизма у којима је *Речник технологије* објављен. Испитују се и други политички случајеви у култури повезани с речницима и огледима о речима. С обзиром на то да је *Речник технологије* објављен у универзитетском гласилу, упоређује се са другим студентским „побунама”, тачније побуном из 1968. и ескалацијом немира на Косову 1981. године, у време објављивања *Речника*.

Други део овог поглавља обухвата период који се у дисертацији назива *Периодом Анализе* јер су поводом писања *Речника технологије* политички форуми објавили анализу његове идеолошке оријентације. У овом документу је *Речник* политички нападнут уз снажно учешће државног врха, као и најзначајнијих медија што све говори да је реакција на *Речник* у првим годинама раног посттитоизма била врло оштра и нетрепелјива.

Осим политичког, овај део истражује и културолошки дух времена, описујући друштвену транзицију из модернизма у постмодернизам. Успон постмодерне културе сагледава се кроз неке кључне књижевно-уметничке пројекте и ангажмане који су прелудиј за ову транзицију, као и одређења постмодерне културе.

Ово поглавље довршава се темељним тумачењем *Анализе идеолошке оријентације* као кључног документа који одређује даљу судбину *Речника технологије*. Разматрају се политички услови њеног настанка, њена тумачења *Речника* и његовог „езоповског” језика, саветовања на којима се овај документ узима као коначна анализа целог случаја, као и начин на који се *Анализа* на тим форумима кретала. Као последица *Анализе*, испитују се медијски одзиви на *Речник технологије* и својеврсна медијска анализа целог случаја. Стога, детаљно се анализирају медијски написи посвећени збивањима око овог речничког списка.

Поглавље 5. *Историја Видика* обухвата следећа потпоглавља: *Видици* у Новом таласу, *Пројекти Видика*, *Пројекат Технологија*, *Пројекат Дечаџи/Идоли*, *Откровење огледала*, *Негација институције*, *Позориште* иза огледала, *Политичка архитектура*. Хронолошки су представљени и објашњени пројекти који мисаоно претходе *Речнику технологије*. Она воде бољем разумевању припреме *Речника* који се јавља као круна теоријског и практичног рада редакције *Видика*.

У поглављу 6. *Херменеутика Речника технологије* дата су два тумачења *Речника технологије* која виде *Речник* као полазиште за разумевање културолошких и

историјских питања. Први одзив је текст „Вирус идеализма Тарковског” који, неоптерећен политичким тумачењем и проскрипцијом *Речника*, убрзо после *Анализе* и медијског напада на *Речник*, стваралаштво Андреја Тарковског разматра кроз овај спис. Ово је уједно прво херменеутичко читање *Речника технологије*. Друго тумачење јавља се после тачно једне деценије ћутања о *Речнику* у тексту „Зашто је разбијено огледало?” посвећеном распаду утопије Југославије објављеном 1991. у часопису *Трећи програм*. У њему се тражи одговор на збивања која те године потресају Југославију, показујући да идеолошки прогон *Речника* није спречио интелектуално призивање његових идеја.

У наредном 7. поглављу *Херитологија и значења Речника* дисертација с услова у којима се *Речник технологије* појављује прелази на саму садржину дела, полазећи од његове херитолошке важности. У овом поглављу описује се визуелни идентитет *Речника технологије*, калиграфско украшавање текста, ослоњеност на средњовековни стваралачки канон, његове минијатуре и симболичка значења.

Други део овог поглавља *Оглед баштињења Речника* представља резултате рада са студентима Историје уметности на Филозофском факултету Универзитета у Београду који су током летњег семестра 2017. испитивањима *Речника технологије* на неколико предмета битно допринели бољем разумевању овог дела и његове актуелности.

Поглавље 8. *Лингвистичко читање Речника технологије* ближе одређује језик *Речника технологије* и тумачи његову лексикографску, етимолошку и преводилачку вредност. Такође испитује кружну структуру речи и њихову синонимну везу у *Речнику* као и одсуство ауторства као пут ослобађања речи јер нема ауторског надгледања и учитавања значења. *Речник технологије* показује да језик прати друштвене промене и процесе, као и то да је и сама технологија одређени језик и стога ово поглавље испитује и смисао речи и језика у контексту технологије.

У наредном 9. поглављу *Мисао о технологији* представљена је историја мисли о науци и технологији у српској култури, почевши од Доситеја Обрадовића који у осамнаестом веку увиђа превладавање механицистичког погледа на свет, преко недовољно присутних мислилаца попут Божидара Кнежевића, Владимира Вујића, Станислава Винавера и филозофа природе Лазе Костића. Представљена је и научна мисао Руђера Бошковића, Атанасија Стојковића, Михајла Петровића Аласа и Милутина Миланковића, ослобођена картезијанског дуалистичког погледа на свет из кога се рађа савремена технологија. У том погледу, поред тога што поглавље даје преглед филозофије науке и технологије у нашој култури, уочена је повезаност *Речника* са овим разумевањима технологије и утврђен континуитет целовитог антрополошког сагледавања технологије.

Поглавље 10. под називом *Хенологија Речника технологије* ово дело ставља у антрополошки контекст хенологије коју је Аристотел у *Метафизици* предложио као науку која би се бавила једним. У овом делу рада, *Речник технологије* се повезује и у неким начелима упоређује са сличним стваралачким напорима с циљем да *Речник* по начелима укрштаја Лазе Костића приближи дубљим слојевима смисла. У том погледу, *Речнику* се приближавају мисао филозофа Гурђијева, индијског политичког и духовног вође Махатме Гандија и савремена архитектонска начела органски повезане целине Френка Лојда Рајта. Кроз овакав дијалог Истока и Запада учвршћује се теоријска веза и практична примена идеја *Речника технологије* који своју структуру осмишљава као

круг. У овом делу уочава се могућност синтезе знања кроз тумачење *Речника* и других теоријских и практичних дела битних за разумевање културе и цивилизације.

У наредном 11. поглављу *Теологија технологије* дисертација тумачи амбивалентну везу науке, технологије и религије. Оправданост за ово тумачење налази се у чињеници да је *Речник технологије* први речник посвећен овом односу што допушта херменеутичко разматрање технологије из угла премодерне културе која се налази не само у изгледу *Речника* већ латентно и у његовом садржају. Дисертација показује како на укрштају теологије и технологије *Речник* увиђа сличне антрополошке обрасце. У овом делу рада разматра се питање личности као окоснице *Речниковог* тумачења технологије и један од најважнијих појмова у теологији, психологији, а како се показује и технологији.

Поглавље 12. *Закључна разматрања: изазови будућности* представља заокружење ове докторске дисертације јер кроз *Речник* тумачи савремене токове технологије и успон вештачке интелигенције. У овом поглављу *Речник технологије* ставља се у савремени контекст добрим делом одређен путевима вештачке интелигенције. Стога се антрополошко разматрање технологије као универзалног посредника у свим људским, природним и механичким процесима проширује најновијим токовима чији се развој повезује с постмодерним погледом на свет. Последњи део рада истражује питање да ли технологија умире и представља један пример њеног кружења светом.

У последњем 13. поглављу ове дисертације као *Закључак* сабирају се резултати истраживања и оправдава теоријско промишљање *Речника технологије*. Вредност овог списка сагледава се кроз свест о технологији на симболичној, појмовној и практичној равни. Његова вредност се посебно огледа у томе што данас у свету не постоји целовита дефиниција технологије и због тога је као ослонац даљег промишљања потребан нови језик и нови речник. У закључку се потврђују универзални карактер *Речника технологије* и његов антиципаторски потенцијал јер овај спис представља вредно полазиште за разматрање кризе која се спрема у успону постмодерне културе и њене глобалне политике.

6. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Методолошку основу рада чине теоријско и експериментално истраживање дијахронијске и синхронијске перспективе. Она су заснована на прикупљању и анализи садржаја, научне и стручне литературе, архивске грађе, историјских докумената и извештаја у непосредној вези с *Речником технологије*, као и разумевању различитих аутора битних за сагледавање овог сложеног поља истраживања.

Намера овог истраживања је да на мултидисциплинарној равни понуди свеобухватно разумевање комплексности *Речника технологије* полазећи од историје науке, друштвено-политичке историје до филозофије технологије, обухватајући у ширем смислу друштвено-политичко, херитолошко-уметничко, социолингвистичко, премодерно-постмодерно, теолошко-технолошко читање овог дела. Мултидисциплинарни приступ разумевању технологије у контексту *Речника*

технологије доприноси јаснијем сагледавању филозофије технологије као дисциплине важне за разумевање динамике друштвених токова.

Комисија је установила да је докторанд Александра П. Стевановић на основу добро дефинисаног проблема истраживања, његових задатака и циљева остварила у свом раду следећи научни допринос:

1. Истражена је и у интелектуалну јавност враћена значајна тема која до сада није била део овако опсежног истраживања иако се у њој, кроз сучељавање друштвене политике и технолошког развоја, могу добро сагледати многе противречности преласка из модерног у постмодерно раздобље. Тема докторске дисертације релевантна је за друштвено-политичку историју Југославије, културолошки феномен постмодерне, филозофско разматрање технологије и студије језика и херитологије. Вредност дисертације огледа се у томе што технологију разматра првенствено као друштвену датост на мултидисциплинарном и интердисциплинарном нивоу, обухватајући историју науке, филозофију технологије, социологију, лингвистику, херитологију, уметност и теологију. Хенолошка перспектива у истраживању технологије представља помак у односу на досадашња истраживања јер показује пример ширег сагледавања проблема.
2. Проучавање и представљање *Речника технологије* у мултидисциплинарном и интердисциплинарном кључу је оригинална, научно валидна и друштвено оправдана. Остварен је научни и друштвени циљ истраживања, посебно у смислу ширине познавања проблема којим се бави. Кроз дисертацију се показује добар пример мултидисциплинарности у научноистраживачком раду.
3. Ова дисертација обогаћује научна и теоријска знања из ове области. Значајан допринос представљању теме и оригиналност у приступу огледају се у експозицији феномена *Речника технологије* у различитим међусобно удаљеним културним контекстима.
4. Дисертација садржи и неколико сугестија у ком смеру се у контексту технолошког развоја могу испитивати одређени друштвени феномени. Напомене и критички коментари дају плодне смернице за даља истраживања.
5. На крају, комисија је утврдила да је у раду коришћена референтна литература која покрива више области, култура и епоха. То потврђује закључак Комисије да је кандидат ширином у раду и свеобухватним приступом оправдао све услове добре докторске дисертације.

7. Примењивост резултата

Дисертација представља значајан допринос историји филозофије технологије у нашој култури, а посебно разумевању *Речника технологије* који доноси посебну перспективу разумевања историјског смисла технологије. Резултати дисертације су примењени у осмишљавању академских курсева, креирању изложби и медијских документарних прилога, специфичне глобалне базе података, као и стварању епистемолошке основе за хуманистичко разумевање утицаја вештачке интелигенције.

8. Закључак комисије

Докторска дисертација докторанда Александре П. Стевановић под насловом „Хеуристика *Речника технологије* и југословенска криза 1979–1982. у контексту успона постмодерне културе” обухвата врло обимно и сложено поље истраживања. По први пут приказује свеобухватну студију о *Речнику технологије* као историјски релевантном спису за општу филозофију технологије. Остварени резултати представљају битан допринос мултидисциплинарном разумевању технологије и њеног савременог значаја у контексту противречности модерне и постмодерне културе.

На основу анализе докторске дисертације Комисија закључује следеће:

1. Докторска дисертација урађена је у складу с темом одобреном на Већу Студија при Универзитету у марту 2018.
2. Дисертација је резултат самосталног теоријског рада, истраживања и синтетичког представљања теме докторанда Александре П. Стевановић.
3. Дисертација представља добро усклађену и заокружену целину са свим неопходним елементима докторског рада.
4. Докторска дисертација користи адекватан методолошки и херменеутички апарат те представља вредан допринос мултидисциплинарности у истраживањима у областима историје науке, филозофије технологије, лингвистике, технике уметности и херитологије.
5. Рад је написан одговарајућим научним стилем. Језик је јасан и прецизан.
6. Кандидаткиња је на прави начин приступила истраживањима и убедљиво представила досегнута сазнања. Изнети су значајни и оригинални резултати истраживања.
7. Дисертација у потпуности испуњава постављење циљеве и задатке и оправдава почетну хипотезу и теоријске оквире.

9. Предлог Комисије

Имајући у виду научну основаност, оригиналност, важност и савременост докторске дисертације докторанда Александра П. Стевановић под насловом „Хеуристика *Речника технологије* и југословенска криза 1979–1982. у контексту успона постмодерне културе” чланови Комисије оцењују да ова дисертација у свом садржају и обиму представља добро утемељено, вредно и изворно научно дело, настало самосталним истраживачким радом. Стога Комисија са задовољством предлаже Већу за Студије при Универзитету да одобри њену одбрану.

У Београду, 9. 3. 2021.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

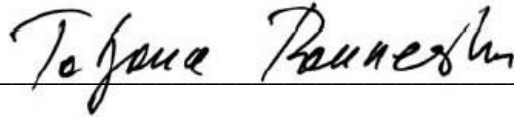
Проф. др Александар Петровић, редовни професор, ментор;

Филолошки Факултет, Универзитет у Београду

(културна антропологија, историја природних наука)

Проф. др Татјана Паунеску, ванредни професор, ментор;
Feinberg School of Medicine, Northwestern University, Chicago
(биотехнологија, нанотехнологија, радијациона биологија)

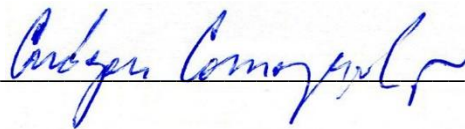

Проф. др Слободан Антонић, редовни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Београду,
(социологија)

Проф. др Слободан Самарцић, редовни професор,
Факултет политичких наука Универзитета у Београду,
(европске студије)

Проф. др Милан Попадић, ванредни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Београду,
(историја ликовних уметности и архитектуре)

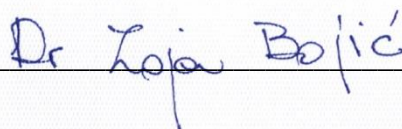

др Сузана Полић, научни саветник,
Централни институт за конзервацију,
Институт за хемију, технологију и металургију,
(техничко-технолошке науке)

др Зоја Бојић, виши научни сарадник,
Институт за књижевност и уметност,
(историја уметности)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

NORTHWESTERN
UNIVERSITY

ОЦЕНА ИЗВЕШТАЈА О ПРОВЕРИ ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Хеуристика Речника технологије и југословенска криза 1979–1982. у контексту успона постмодерне културе докторанда Александре П. Стевановић

На основу Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду и налаза у извештају из програма iThenticate којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „Хеуристика Речника технологије и југословенска криза 1979–1982. у контексту успона постмодерне културе”, докторанда Александре П. Стевановић, констатујемо да утврђено подударарење текста износи 9%. Уочено је да је овај степен подударности грешка програма iThenticate. Он је последица проналажења истих личних имена и имена факултета, звања чланова комисије, али и истог назива научне области кандидата као у другим докторским дисертацијама, као и уочавањем истих општих именица и одређења у цитатима а која нису препозната као општа места (програм је сваки пут пронашао мање од 5% подударности у наводу), као и употребом библиографских података у фуснотама и сличних општих места и података, што је у складу са чланом 9. Правилника. Мора се напоменути да пронађене подударности никако не могу да чине 9% подударарења јер је оно уочено само на неколико места, укључујући по једну или неколико истих речи у реченици. Ментори су утврдили да у том смислу укупно подударарење може да износи 0,09%.

На основу свега изнетог, а у складу са чланом 8. став 2. Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду, изјављујемо да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

9. март 2021.

Др Александар Петровић

Др Александар Петровић
Редовни професор
културне антропологије
Семинар за друштвене науке
Филолошки факултет
Универзитет у Београду
petralist@gmail.com

Др Татјана Паунеску

Tatjana Paunesku, Ph. D.,
Research Associate Professor
Departments of Radiation Oncology
Feinberg School of Medicine
Robert H. Lurie Comprehensive Cancer Center
Northwestern University, Chicago
tpaunesku@northwestern.edu